

CEZA ALAN FUTBOL TARAFTARLARININ ŞİDDETE YÖNELİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ: ADANA İLİ ÖRNEĞİ*

Pervin BİLİR¹

Anıl AVGIN²

ÖZET

Türkiye'de şiddet olaylarının en fazla futbol karşılaşmalarında ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; futbol karşılaşmalarında 6222 Sayılı Kanun gereğince ceza alan taraftarların şiddete yönelik davranışlarının incelenmesidir. Nitel araştırma modelinde olan bu çalışmada, amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Spor alanında şiddet davranışlarında bulunmuş ve ceza almış, 17-24 yaş arası 9'u erkek ve 1'i kadın olmak üzere Adanaspor ve Adana Demirspor'lu toplam 10 futbol taraftarı araştırma grubunu oluşturmuştur. Görüşme tekniği ile veriler toplanırken "yarı yapılandırılmış görüşme" formu kullanılmıştır. Verilerinin analizinde "içerik analizi" yapılmıştır. Taraftarların ceza aldıkları şiddet davranışları analiz edildiğinde, tesislere ve görevlilere zarar verme, spor sahalarındaki yasaklanmış alana usulsüz yollarla girme, kötü ve çirkin tezahürat etme gibi olaylar gözlenmiştir. Taraftarların almış oldukları cezalardan dolayı aile ve iş yaşamlarında sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Şiddet eyleminin gerçekleştirilmesinde; grup psikolojisinin ve eğitim eksikliğinin ön plana çıktığı görülmüştür. Ceza alan taraftarların gerçekleştirdikleri şiddet davranışlarında pişman olduklarının belirlenmesi cezaların etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Taraftarların bu davranışların sonucunda cezai yaptırımları bilmediklerini ifade etmeleri bu konudaki yapılması gereken şeylere ışık tutmaktadır. 6222 Sayılı Kanuna yönelik bilgilendirme seminerlerinin taraftarlara yönelik yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Adanaspor, Adana Demirspor, Futbol, Şiddet, Taraftarlar, 6222 Sayılı Kanun

INVESTIGATION OF CAUSES AND RESULTS OF VIOLENCE-ORIENTED BEHAVIOURS OF PENALIZED FANS IN SPORTS: THE SAMPLE OF ADANA PROVINCE

ABSTRACT

Violent actions in Turkey appear mostly in football competitions. The aim of this study is to investigate violence-oriented behaviours of fans who were punished in accordance with the law N. 6222 in football competitions. In this study, which is based on the qualitative model, a purposive sampling technique was used. Research group consists of 10 Adanaspor and Adana Demirspor fans who are at the age ranging from 17 to 24, nine of whom are male, and one is female and who behaved violently in sports areas and were punished accordingly. Semi-structured interview form was used for gathering the data by interview technique. Content analysis was carried out in the analysis of the data. When the fans' violent behaviours that they were punished for were analysed, it was observed that damaging facilities and officers on duty, entering forbidden zones and sports areas illegally, cheering offensively and inappropriately are the most common issues. It was determined due to punishments they received, fans had problems in family and professional lives. It is revealed that group psychology and insufficient education are the prominent issues in doing violent acts. The determination that the punished fans are regretful for the violent actions show that the punishments are effective. The statements of the fans about their lack of information about the consequential punishment of their actions elucidates the things to be done on this issue. Information seminars for the fans regarding the law N. 6222 can be suggested.

Keywords: Adanaspor, Adana Demirspor, Football, Violence, Fans, The Law Number 6222

* Bu makale 1-4 Kasım 2016 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Poster bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Cukurova University School of Physical Education and Sports of Department of Sports Management /Adana. "Correspond author":fatmapervinbilir@gmail.com

² The branch of sports safety of police headquarters of Adana. k.anilavgin@gmail.com

GİRİŞ

Şiddet olaylarının çok sık yaşandığı futbolda, şiddet davranışlarının nedenlerine yönelik birçok faktör ileri sürülebilir. Bu konuda yapılan çalışmalar aynı faktörlere işaret etse de sınıflandırmalar farklılaşmaktadır. Kaplan (2016), futbolda şiddeti tetikleyen nedenler olarak; futbolu yönetenler, futbolu takip edenler, futbolu uygulayanlar ve futbola müdahale eden dış gruplar olarak dört boyut belirlemiştir [1]. Polat ve Sönmezoğlu (2016)'nun çalışmasında, taraftarları şiddete yönelten faktörler, bireysel ve çevresel faktörler olarak sınıflandırılmıştır. Bireysel faktörler; kulübe olan aşırı sevgi ve bağlılık, kulüple özdeşleşme, sorumluluk hissetme ve taraftar egosu gibi durumlar, çevresel faktörler ise; saha içi (futbolcu, antrenör, hakem kararları, güvenlik güçleri, tribün liderleri, rakip ve kendi taraftar grubu) ve saha dışı (spor yorumcularının, spor kulübü yöneticilerinin, Türkiye Futbol Federasyonu kararları, siyasiler, aile ve semt kültürü) söylem ve davranışlar gösterilmiştir [2]. Diğer bir çalışmada Yücel ve ark, (2015) şiddetin nedenleri; kitle iletişim araçları, kulüp yöneticileri, sporcular, hakemler, antrenörler ve seyirciler olarak belirtilmiştir [3].

Sporun insan yaşamında çok yönlü faydalarının yanında sağlıklı toplumun oluşturulmasında önemli payı vardır. Sporun kamusal yönünün bulunması sorunların çözümünde devlete görevler vermektedir. Son yıllarda sporda şiddete yönelik çözümler üzerinde durularak spor organizasyonlarının sağlıklı gerçekleştirilmesi için devletin yükümlükleri ortaya konulmuştur. Bu yükümlülük çerçevesinde "6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" 14 Nisan 2011 tarihinde 27905 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun amacı; "*Müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir*". Kanun gereğince spor alanlarına yasak madde sokulması, sahaya yabancı madde atılması, müsabaka düzeninin bozulması, hakaret içeren tezahürat, usulsüz seyirci girişi, spor alanlarında taşkınlık ve tesislere zarar verilmesi suç sayılmaktadır [4]. Bu çalışmanın katılımcıları olan taraftarlar bu suçlardan ceza alarak seyirden yasaklanan taraftarlardır.

Sporda şiddet ile ilgili çalışmalara bakıldığında; kuramsal, tarihsel ve sosyolojik çözümlenmeleri inceleyen çalışmalar [1,3,5-11], taraftarlarla ilgili geliştirilmiş ölçeklerin Türkçeye uyarlanması [12-15] yanında taraftarlık davranışına ve motivasyonlarına yönelik ölçek geliştirme çalışmaları [16-18], taraftarların motivasyonlarına ve şiddet davranışlarına yönelik alan çalışmaları

[2,19-27] ve kanun uygulamaları ile ilgili çalışmalar [28-33] olduğu görülmektedir. Genelde bu çalışmaların nicel olanlarının örneklemelerini taraftarlar oluşturmaktadır. Şiddet davranışlarında bulunan ve ceza alan taraftarlarla ilgili yapılmış ve konuyu nitel açıdan ele alan çalışmaların çok az oluşu bu çalışmanın tasarlanmasının nedenini oluşturmuştur. Bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı; 6222 Sayılı Kanun gereğince futbol karşılaşmalarında Şiddet içerikli davranışları saptanan ve ceza alan taraftarların Şiddet yönelimli davranışlarının nedenlerini ve sonuçlarını anlamaya çalışmaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu alışma; nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup, örneklem tekniği olarak olan “lt örnekleme” kullanılmıştır. lt örneklemde belli nitelikleri taşıyan kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlar gözlem birimi içerisine alınmaktadır. Bu çalışmada belirlenen lt; 2015-2016 sezonunda ceza almış olan taraftarlardır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, spor alanında Şiddet davranışlarında bulunmuş ve ceza almış, 17-24 yaş arası Adana Demirspor ve Adanaspor futbol takım taraftarlarından 9’u erkek ve 1’i kadın olmak üzere toplam 10 taraftar oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan taraftarların kişisel bilgileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Görüşmeler

Araştırma verileri, hazırlanan “Yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılarak görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme formu, katılımcıların kişisel bilgileri ve araştırma konusu ile ilgili hazırlanan sorular olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Görüşme soruları araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Yapılan görüşmeler, katılımcıların izni ile ses kayıt cihazına kaydedilmış ve hazırlanan formdaki soruları cevaplamaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada görüşmelerin ses kayıtları zmlenerek yarı yapılandırılmış görüşme formları ile karşılaştırılmış ve böylece oluşturulan metinler ile “içerik analizi” yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından araştırma konusu kapsamında ve kuramsal alanla ilişkili olabilecek Şekilde veri analizinin ilk aşaması olan kodlamalar yapılmıştır. Sonraki aşamada birbirleriyle ilişkili kodlar bir araya getirilerek araştırma konusu ile ilgili anlamlı temalar oluşturulmuş ve tablolar halinde sunulmuştur.

Bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Taraftarlar hangi şiddet davranışlarını gerçekleştirmiştir?
2. Taraftarların gerçekleştirdiği şiddet davranışlarının nedenleri nelerdir?
3. Taraftarlar niçin takım tutarlar?
4. Taraftarlara göre spor alanlarında şiddet olaylarının yaşanma nedenleri nelerdir?
5. Taraftarlara göre spor alanlarında şiddetin engellenmesi için neler yapılmalıdır?

BULGULAR VE TARTIşMA

Çalışmanın katılımcıları ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik bilgiler

Kişi Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durumu	Taraftarı Olduğu Takım	Eğitim Durumu	Meslek	Memleket
K1	Erkek	22	Bekar	Adanaspor	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Adana
K2	Erkek	20	Bekar	Adanaspor	Açık Lise Öğrencisi	İşçi	Bitlis
K3	Erkek	20	Bekar	Adanaspor	Lise	İşçi	Adıyaman
K4	Erkek	18	Bekar	Adanaspor	Lise	İşçi	Elazığ
K5	Erkek	22	Bekar	Adanaspor	Ortaokul	İşsiz	Diyarbakır
K6	Erkek	24	Bekar	A.Demirspor	Lise	İşçi	Adana
K7	Erkek	23	Bekar	A.Demirspor	Ortaokul	İşçi	Diyarbakır
K8	Kadın	20	Bekar	A.Demirspor	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci	Adana
K9	Erkek	17	Bekar	A.Demirspor	Lise Öğrencisi	Öğrenci	Adana
K10	Erkek	17	Bekar	A.Demirspor	Meslek L. Öğrencisi	Öğrenci	Adana

Dünyada futbolda şiddet davranışlarında bulunan taraftarların demografik yapılarına bakıldığında toplumun tüm kesimlerinden geldiği ve işsiz kesimin ağırlıkta olduğu ifade edilmektedir [34,35]. Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde; çalışan kesimlerin de var olduğunu ve öğrenci kesiminin ağırlıklı olarak bu davranışlarda bulunduğunu görmekteyiz. Meclis araştırma komisyonu raporunda (2011) son yıllarda saldırganlık davranışlarında bulunanların eğitim durumlarının çoğunlukla lise düzeyinde olduğu belirlenmiştir[36]. Çalışmamızdaki demografik bulgular bu sonuçlarla uyumlu görülmektedir.

Taraftarların ceza aldıkları şiddet davranışlarına ait görüşler analiz edildiğinde yapılan kodlamalar dört tema altında toplanmıştır:

Tablo 2: Taraftarların ceza aldıkları şiddet davranışları

	Kodlar	Temalar	Katılımcılar
şiddet Davranışları	Koltuk kırmak, Koltuk atmak	1. Tesislere zarar vermek	K1, K7, K8, K9
	Polise taş atmak	2. Görevlilere zarar vermek	K2, K3
	Başkasına passolig kartını vermek, Başkasının passolig kartı ile maça girmek, Sahaya atlamak	3. Spor alanına usulsüz girmek	K6, K5, K10
	Hakeme yönelik küfür etmek	4. Hakaret içeren tezahürat	K4

Taraftarların gerçekleştirmiş olduğu ve bu nedenle ceza aldıkları şiddet davranışları incelendiğinde; koltuk kırmak ve atmak kodlarının "tesislere zarar vermek" polise taş atmak, "görevlilere zarar vermek", passolig kartını başkasına vermek ve başkasının passolig kartı ile maça girmek ve sahaya atlamak kodlarının "spor alanına usulsüz girmek", hakeme yönelik küfür etmek kodunun "hakaret içeren tezahürat" gibi temaları oluşturduğu Tablo 2'de görülmektedir.

Tribnlerde çıkan şiddet olaylarının hemen hepsinde tribün koltuklarının sklerek sahaya fırlatıldığına, kavga aleti olarak kullanıldığına, sokaklarda meydana gelen olaylarda ise sopa, taş ve bıçak gibi aletlerin kullanıldığına tanık olunmaktadır. Çalışmamızda ceza alan 6 taraftar tesislere ve emniyet görevlilerine zarar vererek suç işlemişlerdir. Tutkun ve ark, (2012) alışmalarında taraftarların şiddet ve saldırganlığa yönelimli oldukları ve taraftarların %13'ünün adli suç kaydı bulunduğunu belirlemişlerdir [23].

Kişiye zel ve stadyumlara girişi sağlayan passolig kartı 6222 sayılı kanun ile zorunlu hale getirilmiştir. Passolig kartı, özel bir sportif kimlik kartı olmanın yanı sıra alışveriş ve ulaşım başta olmak üzere günlük hayatın birçok alanında taraftarların yararlanabileceği bir kart şeklinde düzenlenmiştir [37]. Bu kartın kullanım zorunluluğu getirildiği günden bu yana tartışmalı bir gündem yaratmıştır. Yapılan çalışmalarda farklı bulgular bulunmaktadır. Din ve Demircan (2016)'ın yaptığı çalışmada, taraftarların %86,6'sının passolig uygulamasını desteklemediği ve passolig kartını yararlı bulmadıkları belirlenmiştir [38]. Kartın yararına inanmayan taraftar kartı amacı dışında da kullanabilmektedir. Çalışmamızdaki taraftarlardan bazıları passolig kartını amacı dışında kullanarak ceza almıştır.

Futbolun rekabet ortamı olan stadyumlar taraftarlarca, şiddetin meşrulaştırılmış bir alanı olarak görülmekte ve sözel şiddet olarak tanımlanan hakaret içeren tezahüratlar hep birlikte bu ortamda yapılmaktadır. Güner (2015), sözel şiddet olarak küfür etmenin, taraftarların sıklıkla

kullandığı bir davranış olduğuna vurgu yapmaktadır [39]. Dal ve ark, (2012-2014), çalışmasında taraftarların %18,6'sının her zaman küfür ettiğini belirlemiştir [40]. Emniyet güçleri ile ilgili Gültekin ve Soyer (2010)'in çalışmasında şiddet ve çirkin tezahüratın sorumlusu olarak sırasıyla; sorumsuz izleyiciler, tribün liderleri, taraftar dernekleri, medya, kulüp yöneticileri, federasyon ve futbolcular, emniyet güçleri ve hakemler gösterilmiştir [28]. Başka bir çalışmada tribün liderlerinin, çirkin tezahüratın en önemli nedenlerden biri olduğu belirtilmiştir [24]. Çalışmamızda bir taraftar hakeme yönelik hakaret içeren tezahüratta bulunduğu için ceza almıştır.

Taraftarların şiddet eylemlerinin nedenlerine yönelik görüşleri analiz edildiğinde yapılan kodlamalar iki tema altında toplanmıştır:

Tablo 3: Taraftarların şiddet davranışlarının nedenleri

Eylemin	Kodlar	Temalar	Katılımcılar
Nedenine Yönelik Görüşler	Taraftar davranışları, Tribün lideri davranışları, Tribün atmosferi,	Grup psikolojisi	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K9.
	Kanun ve yaptırımları bilmeme, Yenilgiyi kabullenememe	Eğitim eksikliği	K6, K7, K10

Tablo 3'de taraftarların şiddet davranışının gerçekleştirilmesinde; taraftar ve tribün liderinin davranışları, tribün atmosferi kodlarının "grup psikolojisi" temasını, kanun ve yaptırımları bilmeme ve yenilgiyi kabullenememe kodlarının "eğitim eksikliği" temasını oluşturduğu görülmektedir. Bu temalarla ilgili taraftarların kendi ifadeleri aşağıda verilmiştir.

1. Tema "Grup Psikolojisi": Grup psikolojisine göre şiddet davranışında bulunan taraftarlar hangi davranıştan ceza aldıklarını ve ceza sonrası yaşantıları hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

K1:“..... Bir maç esnasında taraftarı olduğum takımın yenilmesi nedeni ile taraftarlar koltukları tekmelemeye ve kırmaya başladı. Bende ortamın olumsuzluğuna kapılarak koltuk kırdım. Koltuğu kırmamın nedeni olarak, takımıma aşırı bağlılığım ve topluluk psikolojisi olarak görüyorum. Bu hareketim sonucunda polislerce yakalandım ve bir yıl boyunca spor müsabakalarını izlememe cezası aldım. En kötüsü de, takımımın her maçında karakola imzaya gitmek zorunda kalmış olmamdı.”

K2 : “...bir maç sonrası gruptan arkadaşlarım polise taş atmaya başladı. Ben de atmam gerektiğini düşünerek attım. Bu davranışı yapma nedenim grup psikolojisi ile hareket etmem. Ceza aldıktan sonra para cezası ödedim. Her maç sonrası imzaya gitmek zorunda kaldım. Benim için işkenceydi. İşten izin almak zorunda kalıyordum.”

K3: “Stada gittiğimde kendimden geçiyorum. Adanaspor Turbeyler grubu üyesi olmak beni çok mutlu ediyor. Grup lideri nasıl yönlendirirse o şekilde hareket ediyorum. Küfür ediliyorsa ben de ediyorum...” Yakalandıktan sonra karakola götürdüler ifade verdim. Takımımın her maçında imza atmak zorunda kaldım. Zor zamanlardı. Bir daha bu konulardan uzak kaldım.”

K4: “Birçok kişi küfür ediyordu ben de ettim. Ceza aldıktan sonra hafta içi kupa maçı, hafta sonu lig maçlarında karakola gidip imza atmak zorunda kaldım. Bu yüzden iş yerinde ve evimde huzursuzluk yaşadım.”

K5: “Bir an taraftarların gazına geldim. Sahaya atladım. Ceza almam her yerde karşıma çıkıyor ve her hafta gidip imza atmam gerekiyor.”

K8 : “Süper lige yükselme Playoff mücadelesi esnasında, hakemin hatalı yönetiminden dolayı, ortamın da gerginliğinden olumsuz etkilenerek kırılmış olan bir koltuğu saha içine doğru attım. Ülkenin en çoşkulu taraftarı olduğunu düşündüğüm A.Demirspor taraftarının stad ambiansı taraflı tarafsız herkesin dilinde ve gönlünde. Ben de bu taraftar grubunun içinde bağırmaktan kendimi alamıyorum. Ceza aldıktan sonra fanatik olduğum halde takımımın maçlarına gidemedim. Daha da kötüsü karakola gidip imza atmak zorunda kaldım. Ev ortamında da sıkıntı yaşadım psikolojik olarak etkilendim. Felsefe bölümü öğrencisiyim. Hala, bana o zaman izlettirilmiş olan görüntümden dolayı büyük pişmanlık hissedirim. Kendime hiç yakıştıramadığım bir hareket tarzı olduğunu düşünüyorum.”

K9: “Yanımdaki abilere uyup onlara bakıp hareket ettiğim için ceza aldım. Onlar koltukları kırıp atıyorlardı ben de aynı şeyi yaptığım için çok kötü duruma düştüm. Ceza aldıktan sonra okul hayatım ve aile iletişimimde sorunlar yaşadım.”

Futbolu takip etmek taraftar olmak için yeterli değildir. Sosyallik ve kollektif hafıza taraftar olmanın birincil koşuludur. Trail ve James (2001), sosyal etkileşim güdüsünün bireylerin spora katılım nedenlerinden biri olarak gösterildiğini belirtmişlerdir [16]. İzzo ve ark, (2014), eğlencenin ve sosyalleşmenin, Avrupa’da sporseverleri yönlendiren önemli faktör olduğuna dikkat çekmişlerdir [41]. Aydın ve Özel (2015)'in yaptıkları nitel çalışmada, taraftarların hangi güdülerle izleyici oldukları belirtilmiştir; arkadaş ortamı, takımın parçası olmak, bir gruba ait olmak, tribün atmosferi ilk sıralarda yer almıştır [42]. Taraftarlar, takımından olan bireylerle iç içedir. Bu nedenle taraftarlık bir grup kimliğidir. Girtler (2006), modern toplumların önemli bir sorunu olan gençlerin güven duygusu edinememiş olmaları nedeniyle taraftar gruplarıyla edinilen kimlikle bu sorunun üstesinden gelmeye çalıştıklarını ifade etmektedir [43]. Taraftarlar ortak bir amaç ile hareket

ederek kollektif yapı ortaya çıkarırlar. Bu davranışlar şiddet içerikli olsa bile gruba uyum adına davranışlar sergilenir. Çalışmamızdaki taraftarlar, gruba uyumlu davranmak için şiddet davranışlarında bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu davranıştan ceza aldıkları için sorunlar yaşadıklarının ve pişman olduklarını belirtmeleri, cezanın amacına ulaştığının gostergesi sayılabilir.

2. Tema "Eğitim Eksikliği": Eğitim eksikliği nedeniyle şiddet davranışında bulunan taraftarlar hangi davranıştan ceza aldıklarını ve ceza sonrası yaşantıları hakkındaki gorüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

K6: *"...Amcamın oğlunun passolig kartını, maça girebilmesi için kartı olmayan birine verdim. Bunun suç olduğunu bilmiyordum. Ceza aldıktan sonra bizi bitirdiler... İmza atmak için iş yerinden izin alıyordum, ailemle bir yerlere gittiğimde gelip imza atmam sorun oluyordu. Çevremdeki yanımdaki herkes benim yüzümden mağdur oluyordu."*

Bu davranışı şimdi olsa yine yapar mısınız?

K6 : *"Tövbee... Bir daha maça gitmeyi bile düşünmüyorum"*

K7: *"...Mata yeniliyorduk bunun sorumlusu olarak da futbolcuları görmem yüzünden koltuk kırıp onlara attım. Ceza aldıktan sonra pişmanlık duygusu oldu. Aile içinde de sorun yaşadım ve iş yerinden imza atmak için izin alma konusunda sıkıntılar yaşadım."*

K10: *"Başkasına ait passolig kartı ile maça girdim. Bunun suç olduğunu bilmiyordum... Yeterli bilgilendirme yapılmadığından bu olayı gerçekleştirdim. Ceza aldıktan sonra okulumdan geri kaldım... Savcılıktan gelen kağıt için komşular neden kağıt geliyor diye soruyorlardı."*

Taraftarların ifadeleri yaptıkları davranışların suç unsuru olduğunun bilinmediğini ortaya koymaktadır. TBMM (2003) raporunda; kendi alt kùltürleri içinde mutlu olan, diğer takım taraftarlarını önemsemeyen, sosyal norm ve kurallardan sıklıkla sapma gosteren sadece erkeklerden oluşmuş bu gruplar spora zarar vermektedir. İşte bu grup eğitilmelidir, özellikle de spor müsabakalarında kadın taraftarı arttırma çarelerinin düşünülmesi önerilmektedir [44]. Bu raporun hazırlanmasından sonra yıllar geçmesine karşın bu konuda yeterli önlem alınmamış ve çalışma yapılmamış olduğu söylenebilir.

Taraftarların, taraftarı olduğu takımı tutma nedenleri ile ilgili gorüşlerinin analizi sonucunda yapılan kodlamalar dört tema altında toplanmıştır.

Tablo 4: Taraftarların takım tutma nedenleri

	Kodlar	Temalar	Katılımcılar
Takım Tutma Nedenlerine Yönelik Görüşler	Yaşanılan şehrin etkisi, Arkadaş etkisi, Aile etkisi	1. Yaşanılan çevre	K2,K6, K7, K9, K10
	Takım renginin şehirle Özdeşleşmesi, Renkleri mazisi	2. Takım rengi	K1, K3, K4, K5
	Tribün ortamı	3.Tribün atmosferi	K3, K10
	Siyasi görüşü yansıtmaya	4. Siyasi ideoloji	K8

Tablo 4'e bakıldığında taraftarların; şehrin, arkadaşların ve ailenin etkisi kodlarının "yaşanılan çevre" temasını oluşturduğu, takım tutma nedenlerinin; takım renginin şehirle özdeşleşmesi, renklerin mazisi kodlarının "takım rengi" temasını oluşturduğu, tribün ortamı kodunun "tribün atmosferi" temasını ve siyasi görüşü yansıtmaya kodunun da "siyasi ideoloji" temasını oluşturduğu görülmektedir. Bu temalarla ilgili taraftarların kendi ifadeleri aşağıda verilmiştir.

1. Tema "Yaşanılan Çevre": Taraftarların takım tutmalarında yaşanılan çevrenin etkili olduğunu ifade ettikleri görüşler aşağıda verilmiştir;

K2: "Yaşadığım şehrin takımı olması benim Adanaspor'a gönül vermemde büyük katkısı bulunmaktadır."

K6: "... Arkadaşım beni maça götürdü ve alıştım o zamandan beri bu takımdan vazgeçemiyorum..."

K7: "Küçük yaştan beri arkadaşlarımla sürekli maçlara giderim."

K9: "...Küçükken 11 yaşımdan beri abim beni maça götürdüğü için bu sevdada yüzünden vazgeçemiyorum..."

K10: "Sevdiğimde olabilir, ilk kez uzaktan akrabalarım götürdü beni maça. Şeref, onur, haysiyet olarak kabul ederim..."

Spor kulüplerinin, bir kentin, bir semtin, etnik veya dinsel grubun kimliklerinin metaforları olarak, spor kulübü olmaktan daha fazla şey oldukları ifade edilebilir [45]. Bir takım taraftarı olmak, yaşadığı mahalle, arkadaşları veya aile büyüklerinden etkilenme yolu ile olabilmektedir. Özellikle baba, amca, dayı gibi erkeklerle küçüklükten itibaren futbol maçlarına gitmeye başlayan kişi; bu geleneği babadan oğula geçecek şekilde devam ettirmektedir [46]. Böylece ailede küçükler büyükleri rol model alırlar ve o kişiyle kendilerini özdeşleştirmeye çalışırlar. Rol model olmada spor taraftarlığı güzel bir örnektir. Bu nedenle büyüklerinin tuttuğu takımı tutarlar. Ailenin erkeklerinin

özellikle erkek çocuklarını yanına alarak kendi taraftarı olduğu takımın maçına götürmesi çocuğun algısının da bu takım üzerine yoğunlaşmasına neden olur. Çevredekilerle tuttuğu takımın üyesi olmak, kişinin o gruba dahil olarak, takımın galibiyetini ve mağlubiyetini birlikte yaşamasını ve paylaşmasını sağlar. Çünkü bazı insanlar yaşadıkları çevrede kendine uygun arkadaş bulma veya uyum sağlamada zorluk çekebilmektedir. Tribün ortamında aynı tarafta ve aynı düşünceye sahip bir grubun üyesi olma düşüncesi taraftarlara, hem arkadaşlık edinebilme hem de yaşayamadığı paylaşım duygusunu yaşayabilmesine olanak sunmaktadır. Bir gruba bağlı olma ve aile çevresinin, taraftar olmada önemli bir faktör olduğu çalışmalarda belirtilmektedir [26]. Bu çalışmadaki taraftarların ifadeleri, taraftarların mahallesinde, sokağında veya evindeki kişilerin taraftar olmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

2. Tema Takım Rengi: Taraftarların takım tutmalarında takımın renginin etkili olduğunu ifade ettikleri görüşler aşağıda verilmiştir;

K1: *"Taraftarı olduğum Adanaspor takımının turuncu-beyaz olan renklerinin Adana ile özdeşleşmiş ve her caddesinde bulunan turunç meyvesinden almış olmasının burayı yansıttığını düşünüyorum."*

K3: *"Renklerin mazisi...."*

K4: *"Takımın renginin bir şehre ancak bu kadar yakışabileceğini düşünüyorum."*

K5: *"Renklerine aşığız."*

Katılımcılar, taraftarı oldukları takım tutma nedenleri arasında takımın renginin önemli olduğunu, gönülden bağlı oldukları takımlarının renklerini günlük yaşamlarına yansıttıklarını ifade etmişlerdir. Tutkun ve ark, (2012) yaptıkları çalışmada takımlarının seçtikleri renklerin kültürel öğeler taşıdığını ifade etmekte, taraftarların takım tutma nedenleri arasında şehrin takımı olması önemli bir neden olarak belirtilmektedir [23].

3. Tema "Tribün Atmosferi": Taraftarların takım tutmalarında tribün atmosferinin etkili olduğunu ifade ettikleri görüşler aşağıda verilmiştir;

K3: *"..... Tribün ortamı nedeni ile Adanaspor. Tribün ortamına girdiğimde kendimi o gruba bağlı rahat ve özgür hissediyorum. Tribün liderine bağlı olduğumu ve o ne tezahürat yaptırırsa onu yapıyorum. Kendimi taraftarı olduğum tribün gurubu içinde güvende hissediyorum."*

K10: *"... Topluluk birbirinden güç alarak şiddet uygular."*

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sporda şiddeti önleme komisyon raporunda (2003) taraftarların ekip başlarını taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemekte oldukları

belirtilmektedir [44]. 2011 yılında kurulan Meclis araştırma komisyonunun verileri ise, şiddet olaylarında asıl etkenin tribün liderleri olduğunu göstermektedir [36]. Türkmen ve ark, (2013) tarafından yapılan çalışmada kötü ve çirkin tezahüratın tribün liderlerinin öncülüğünde yapıldığı belirtilmiştir [24]. Çalışmamızdaki taraftarların ifadelerinden, tribün liderlerinin etkili olduğunu ve diğer çalışmaların bulgularıyla örtüştüğünü ifade edebiliriz.

4.Tema "Siyasi İdeoloji": Taraftarların takım tutmalarında siyasi ideolojinin etkili olduğunu ifade ettikleri görüşler aşağıda verilmiştir;

K8: *“Siyasi görüşümü desteklediği ve siyasi görüşümden bir şeyler bulduğum için Adana Demirspor'a yönlendim. Daha sonra da arma aşkı içime girdi ve taraftar grubu içinde olmaktan mutluluk duyuyorum.”*

Futbol taraftar gruplarında yer alan bireyler, yalnızca futbol alanında değil yaşamın başka alanlarında da özgüvenlerinin gelişimine katkı sağladığını bu yolla yaşamın diğer alanlarındaki pasifleşmeye ve yabancılaşmaya karşı bir duruş olanağı yakaladıkları için orada yer almaktadırlar [6]. Taraftarlar yaşamın diğer alanlarında gösteremedikleri direnişleri bu yolla göstermektedirler. Bu alanlardan biri de belli bir ideolojiye sahip siyasi alandır. Bu şekilde toplumdaki egemen anlayışa bir direniş davranışı sergilemektedirler ve kendi görüşlerine uygun takımların taraftarı olmaktadır. Yazar (2005), sporun siyaset ile ilişkisini şu şekilde betimlemektedir; *“Sosyolojik açıdan sporu, spor pratikleri yoluyla toplumsal kuralların sistemleştiği ve bu farklar üzerinden yaşanan çatışmaların maddileştiği bir iktidar ve mücadele alanı olarak kavramsallaştırabiliriz”* [47]. Genel olarak ma esnasında yapılan tezahüratlar takıma yönelik değil, taraftarın kendi dünyasına ait olabilmektedir [48]. Türkiye'deki büyük takımların muhalif taraftarları, egemen iktidarı yeniden üreten taraftarlık anlayışının karşısına muhalif bir söylem biçimini, koymuştur [7]. Sadece üç büyükler değil, yerel olarak da bu muhalif taraftarlığı Adana Demirspor örneğinde görmek mümkündür. Bu çalışmada ideolojisine uygun olduğu için taraftar olduğunu belirten taraftarın Adana Demirsporlu olması dikkate değer bir bulgudur.

Taraftarların spor alanlarında şiddet olaylarının nedenlerine ait görüşleri analiz edildiğinde, yapılan kodlamalar dört tema altında toplanmıştır.

Tablo 5: Spor alanlarında şiddet olaylarının yaşanma nedenleri

	Kodlar	Temalar	Katılımcılar
Şiddet Olaylarının Neden Yaşandığına Yönelik Görüşler	Yetersiz güvenlik önlemleri	1. Güvenlik önlemleri	K1, K3, K6, K10
	Taraftarların çok küfür etmesi, Alkollü taraftarlar agresif ve gergin taraftarlar	2. Taraftar davranışları	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9
	Futbolcular	3. Futbolcu davranışları	K5
	Medya yayınları	4. Medya	K4

Tablo 5'de Şiddet olaylarının yaşanmasının nedenleri olarak, yetersiz güvenlik önlemleri kodunun “güvenlik önlemleri” temasını; taraftarların çok küfür etmesi, alkollü taraftarlar, agresif ve gergin taraftarlar kodlarının “taraftar davranışları” temasını; futbolcular kodunun “futbolcu davranışları” temasını; medya yayınları kodunun “medya” temasını oluşturduğu görülmektedir.

1. Tema "Güvenlik Önlemleri" şiddet olaylarının yaşanmasında güvenlik önlemlerinin taraftarlarca yetersiz bulunması yönündeki görüşler aşağıda verilmiştir;

K1: “Spor sahalarında çok fazla polis ve özel güvenlik görevlilerin olduğunu görüyorum. Ama yine de içeriye sokulmaması gereken bıçak, yanıcı maddelerin girildiği görüyorum.”

K3: “Güvenliğin yetersiz olması.”

K6: “Güvenlik önlemlerinin az olmasından dolayı.”

K10: “Daha sıkı denetim yapılmalı ve şiddet uygulayanlar stadyum ve çevresine alınmamalı.”

Taraftarlar, stadyuma yasaklı maddeler ile girildiğini ve alınan önlemlerin yetersiz olduğunu ifade etmektedirler. Emniyet teşkilatı, çağın gereği olarak eğitim ve Ar-Ge çalışmalarına yoğun bir yatırım yapmaktadır. Ancak, sporda şiddet ile mücadele için polis okullarından başlamak üzere eğitim verilmesi, çalışan personelin ise hizmetiçi eğitim programları ile desteklenmesi gereklidir [49].

2. Tema "Taraftar Davranışları" Taraftarların davranışları nedeniyle şiddet olaylarının yaşanması yönündeki görüşler aşağıda verilmiştir.

K1: “Alkollü kişilerin maç sırasında kendilerinden geçtiğini ağızlarından çıkan kulaklarının duymadığına tanık oluyorum...”

K2: “... agresif ve gergin yapıda olan insanlar yüzünden yaşandığını düşünüyorum.”

K3: “Alkollü kişiler yüzünden.”

K5: “Çok küfür olması.”

K6: "Çok fazla alkol alınıyor..."

K9: "... kavgaların geneli alkol ve madde kullanan insanların yüzünden çıkıyor."

Çalışmamızdaki taraftarlar, şiddet olaylarının nedenleri arasında alkolün, agresif kişiliklerin ve küfür edilmesinin rol oynadığı görüşündedirler. Alkol kullanımı suç işleme için bir zemin oluşturabilmektedir. Dünyada stadyumlarda işlenen suçların alkolle ilgili olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır [50,51]. Yapılan çalışmalarda ülkemizde de alkol kullanımının azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir [19,23,52]. Taraftarların alkol kullanımı için, yaşamın tekdüzeliğine ve sistemin kurallarına karşı sahte de olsa, yaratılan şenlik durumu üzerinden bir karşı koyma olarak yorumlanabilir [6].

3. Tema "Futbolcu Davranışları" Şiddet olaylarının futbolcuların davranışları nedeniyle yaşandığına yönelik görüş aşağıda verilmiştir.

K5: "Futbolcuların yüzünden çıkıyor bütün olumsuzluklar."

Futbolcuların provakatif davranışlar içinde olmaları taraftarları etkilemekte ve şiddet olaylarının başlamasına neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda taraftarları şiddete yönelten faktörler arasında saha içi faktörler olarak futbolcuların yer aldığı görülmektedir [2].

4. Tema "Medya" Şiddet olaylarının yaşanmasında medyanın etkili olduğuna dair taraftar görüşleri aşağıda verilmiştir;

K4: "...ben takımına bağlı biri olarak medyadan etkileniyorum. Takımım hakkındaki olumsuz yazılar ve TV yayınları beni tahrik ediyor, kıskırtıyor, maça gittiğimde karşı takım taraftarlarının düşman gibi görüyorum."

Yaşamda olup bitenler hakkında bilgi edinmemizi sağlayan kitle iletişim araçlarının yaptığı haberler ve kullandığı dil kitleleri etkilemekte ve belli davranışlara yönlendirebilmektedir. Öyle ki, günümüzde şiddet olmayan bir haberin, haber değeri taşımadığı noktasına gelinmiştir [53]. Arıkan ve Çelik (2007) çalışmasında, sahalarda yaşanan şiddetin en büyük sorumlusunun medya olduğunu belirlemiştir [49]. Polat ve Sönmezoğlu (2016)'nın çalışmasında, spor medyasında yer alan spor yorumcularının söylem ve davranışlarının futbolda şiddeti etkileyen önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir [2]. Meclis araştırma komisyon raporunda (2011) medyanın fanatikler üzerinde daha etkin tahrik unsuru olduğunu göstermektedir [36]. Çalışmamızdaki taraftarın ifadesi ile bu durum paralellik göstermektedir.

Taraftarların spor alanlarında şiddet davranışlarının engellenmesi için neler yapılması gerektiğine ait görüşler analiz edildiğinde yapılan kodlamalar dört tema altında toplanmıştır.

Tablo 6: Spor alanlarında şiddetin engellenmesi için yapılması gerekenler

	Kodlar	Temalar	Katılımcılar
şiddetin Engellenmesine Yönelik Görüşler	Taraftarların ortak etkinlik düzenlemesi, Bilgilendirme semineri verilmesi	1. Bilgilendirme yapılması	K1, K2, K7, K8
	Passolig sisteminin kaldırılması	2. Passolig kart uygulaması	K3, K5, K8
	Ağır cezalar verilmeli	3. Ağır ceza	K4
	6222 Sayılı Kanun	4. Yürürlükteki uygulamalar	K4, K7, K8, K9

Tablo 6'ya bakıldığında taraftarlara göre şiddetin engellenebilmesi için yapılması gerekenler; taraftarlar arasında ortak etkinlikler düzenlenmesi ve bilgilendirme seminerleri kodlarının "bilgilendirme yapılması" teması, passolig sisteminin kaldırılması kodunun "passolig" teması, ağır cezalar verilmesi kodunun "ağır cezalar" teması, 6222 Sayılı Kanun kodunun "yürürlükteki uygulamalar" teması altında toplandığı görülmektedir.

1. Tema "Bilgilendirme Yapılması" Taraftarların spor alanlarında şiddetin engellenebilmesi için bilgilendirme yapılması ile ilgili görüşleri şu şekilde belirlenmiştir,

K1: "Taraftarlarla birlikte ortak etkinlikler düzenleyerek birbirlerinden farklı olmadıklarını anlamaları ve tanımaları sağlanarak düşman gibi birbirimizi görmememiz gerektiği ve birbirimizden farklı olmadığımız ortaya konmalıdır."

K2: "Şehrin ileri gelenlerinin öncülüğünde taraftarları birleştirici etkinliklerin düzenlenmesi, hoşgörü ve anlayışın ön planda tutulması ile engellenebilir."

K7: "6222 Sayılı Yasa hakkında yeterli bilgilendirme yapılmalı."

K8: "Taraftarların sağduyulu davranması ve bilgilendirmesi gerektiğini düşünüyorum."

K10: "Eğitimsizlik..."

Yapılan birçok çalışmada taraftarların eğitim eksikliğinin olduğu belirtilmektedir. [24, 54]. TBMM Araştırma Komisyon Raporu'nda (2011) "Spor faaliyetlerinde şiddetin önlenmesine eğitimden başlanmalıdır..." eğitime önemli bir vurgu yapılmıştır. Kuru ve Var'ın (2009) çalışmasında, seyircilerin çoğunluğunun şiddeti önlemeye yönelik yürürlükteki yasaları bilmediği belirtilmiştir [54]. Bilir ve ark. (2013) çalışmasında, şiddet davranışlarında bulunan taraftar öğrenciler, bu davranışların suç olduklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. [55]. Çalışmamızdaki taraftarlar, eğitim eksikliğinin var olduğunu, taraftarların birbirlerini düşman gibi algılamaması için eğitim ve sosyal

etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

2. Tema "Passolig Kart Uygulaması" Spor alanlarında şiddetin engellenebilmesi için passolig kart uygulamasına ilişkin görüşler taraftarlarca şu şekilde ifade edilmiştir;

K3: *"Passolig yüzünden şiddeti önlemek imkansız."*

K5: *"Passoligin kalkmasının istiyorum..."*

K8: *"... passolig kaldırılmalı."*

Dinç ve Demircan (2016)'ın araştırmasında, passolig kartına sahip taraftarların %70'inin passolig kartına sahip olmadıkları ve passolig uygulamasını % 86 oranında desteklemedikleri ifade edilmiştir [38]. Bu çalışmada da taraftarlar passolig uygulamasının kalkması yönünde görüş bildirmişlerdir. Avrupa ülkelerinde örneğin İtalya'da benzer kart uygulamaları kulüp taraftarlığına olumsuz etkileri nedeniyle kaldırılmıştır.

3. Tema "Ağır Ceza" Spor alanlarında şiddetin engellenebilmesi için ağır cezaların verilmesine yönelik görüş şu şekildedir:

K4: *"Ben küfür etmekten dolayı ceza almış ve yaptığımdan pişmanlık duyan biri olarak, aldığım cezanın tamamen haklı olduğunu ve bu tarz olayların önüne geçilebilmesi için cezaların daha da ağırlaştırılması gerektiğini düşünüyorum."*

Kuru ve Var (2009), spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişilerin ağır ceza almaları ile spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azaltılabileceğini ifade etmektedirler [54]. Çalışmamızdaki ceza alan taraftarın, bu cezayı hak ettiğini ifade etmesinin yanında bu cezaların daha ağır olmasını istemesi, cezanın şiddet olaylarına karışmama durumu üzerinde etkili olabileceği görüşünü kuvvetlendirmektedir.

4. Tema "Yürürlükteki Uygulamalar" Spor alanlarında şiddetin engellenebilmesi için yürürlükteki uygulamalar ile ilgili görüşler şu şekilde ifade edilmiştir:

K4: *"Ben pasolig sayesinde yakalandım. Demek ki etkili bir yöntem. Ceza aldıktan sonra herhangi bir şiddet olayı yapmadım. Bana iyi ders olmuş."*

K7: *"Çok caydırıcı bir kanun."*

K8: *"Cezalar çok ağır ve stada girerken bile kendinizi suçlu hissedebiliyorsunuz..."*

K9: *"Passolig çok güzel bir uygulama oldu... Kavgayı kimin çıkardığını görmek için çok iyi bir uygulama."*

Taraftarların ifadelerine bakıldığında; uygulamalara ceza almalarına rağmen olumlu bakmaktadırlar. Bu görüşlerden uygulamaların etkili olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sporda şiddeti önleme yaklaşımları arasında gelişmiş ölkelerde yapılan önlemsel çalışmalar Türkiye'de de kabul görmüş ve uygulamalar başlamıştır. Bu çerçevede yasal düzenleme olarak "6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun" 14 Nisan 2011 tarihinde 27905 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 6222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulamaların etkililiği ve eksiklikleri tartışılmakta olup bilimsel çalışmalara konu olmaktadır. Bu çalışmada, taraftarların gerçekleştirdikleri şiddet davranışlarının; "tesislere zarar vermek", "görevlilere zarar vermek", "spor alanına usulsüz girmek", "kötü ve çirkin tezahürat etmek" gibi davranışlar olduğu görülmüştür. Bu davranışların sonucunda 6222 sayılı kanun ile yaptıkları eylemden ceza almış olmalarının yaşamlarında birçok soruna neden olduğunu ve pişmanlık duyduklarını belirtmeleri, verilen cezaların etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu uygulamaların devam etmesi şiddet davranışlarının azalmasına katkı sunabilecektir.

Taraftarların şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmesinde; "grup psikolojisi" ve "eğitim eksikliği"nin etkili olduğu ön plana çıkmıştır. Tek başına iken yapılmayacak bir davranışın grup içinde, gruba aitlik duygusu ile yapılmasının olumsuz sonuçları olabilmektedir. Nitekim taraftarların ifadeleri grup liderlerinden ve diğer taraftarların davranışlarından etkilenerek bu davranışları gerçekleştirildiği yönünde olmuştur. Bu durumda tribün liderlerinin bu konuda eğitilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Taraftarların ifadeleri yaptıkları davranışların suç unsuru olduğunu, bilmediklerini ortaya koymaktadır. Taraftarlara bu konuda bilinçlendirme seminerlerinin yapılması elzem görünmektedir. Çünkü çalışmalar göstermektedir ki, saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan kanunların bilinmesi bu davranışlardan kaçınılmasına neden olmaktadır.

Taraftarların takım tutma davranışlarında; yaşanan şehrin, tanıdıkların, arkadaşların ve tribün ortamının etkili olduğu görülmektedir. Türk toplumunun kültürel yapısı bireyin çevresinden etkilenmesine çokça fırsat verdiği için bu etkilenmenin kültürel olduğu ifade edilebilir. Bu kültürel yapının, yaptırımlarla kurallara uyma yönünde şekillenebilmesi için taraftarların ve tribün liderlerinin bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Taraftarlara göre, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşu, alkollü, gergin ve çok küfür eden taraftarlar, futbolcu davranışları ve medya yayınları, şiddet olaylarının yaşanmasına neden olarak gösterilmektedir. Taraftarlar şiddet olaylarının önlenmesi için

yapılması gerekenler olarak; taraftar grupları arasında ortak etkinliklerin düzenlenmesi, bilgilendirme seminerlerinin yapılması, passolig kart sisteminin kaldırılması ve cezaların ağırlaştırılması gibi konuları gündeme getirmişlerdir.

Sonuç olarak 6222 sayılı kanunun yaptırımlarının etkili olduğu ifade edilebilir. Ancak sporda şiddetin önlenmesi sadece yasal yaptırımlar ile değil, tüm paydaşların ortak çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. 2007 yılında Avrupa Komisyonunca yayımlanan spor üzerine "Beyaz Kitap" ta; sporda şiddet konusunun çok disiplinli bir yaklaşımla, kulüpler ve taraftar derneklerini de içerecek şekilde tüm paydaşlarla iş birliği içerisinde etkin biçimde ele alınması gerektiği vurgulanmıştır [56].

Spor alanlarında sergilenen şiddet davranışlarının daha iyi anlaşılması için; spor ortamlarındaki diğer aktörlerin özellikle; tribün liderleri, antrenörler, spor yöneticileri ve medya mensuplarının davranışlarını inceleyen nicel çalışmaların yapılması bundan sonraki çalışmalar için önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Kaplan T. Futbolda şiddet sorununun boyutları. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2016;(7)1:1-10.
2. Polat E, Sönmezoğlu U. Futbol taraftarlarını şiddete yönelten faktörlerin incelenmesi, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016; (16) 1: 471-489.
3. Yücel AS, Atalay A, Gürkan A. Sporda şiddet ve saldırganlığı etkileyen unsurlar. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, 2015; (2) 2: 68-90.
4. Resmi Gazete. 14. Nisan 2011 Tarih ve Sayı: 27905. Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun. Kanun No: 6222.
5. Ayan S. Şiddet ve fanatizm. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2006; (7) 2: 191-209.
6. Aydın MB, Hatipoğlu D, Ceyhan Ç. Endüstriyel futbol çağında taraftarlık. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008; (26): 289-316.
7. Çoban B. Futbol ve toplumsal muhalefet. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008; (26): 59-88.
8. Sağır A. 6222 sayılı yasa bağlamında Türkiye’de futbol örneğinde sosyolojik bir çözümleme. Amme İdaresi Dergisi, 2012; (45) 3: 155-181.
9. Ziyagil MA, Bilir P, Çekin R, Sayın TC. Türkiye’de sporda saldırganlık, şiddet ve çözüm önerileri. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2012; (7) 1: 1-14.
10. Zelyurt MK. Türkiye’de futbolun tarihine bir bakış: Toplumsal sonuçları açısından futbol ve siyaset ilişkisi. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic *Electronic Turkish Studies*, 2014; (9) 2: 1763-1779.
11. Gümüşgöl O, Acet M. The open sore of football: Aggressive violent behavior and hooliganism. Physical Culture and Sport Studies and Research, 2016; (LXXI) 1: 30-37.
12. Günay N, Tiryaki ř. Spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinin (STÖÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 2003; (14) 1: 14-26.
13. Eskiler E, Sarı İ, Soyer F. Takıma psikolojik bağlılık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011; (8) 1: 1428-1440.

14. Kafkas ME, Çoban B, Şahin KA. Taraftar motivasyon ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2012; (6) 1: 34-41.
15. Madran AD. Buss-Perry saldırganlık ölçeğinin türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi, 2013; (24) 2: 1-6.
16. Trail GT, James JD. The motivaton scale for sport consumption: Assessment of the scales psychometric properties. Journal of Sport Behavior, 2001; (24) 2: 108-128.
17. Polat, E, Yalçın, HB. Spor seyircileri için dışsal güdü ölçeği (SSİDGÖ) ve spor seyircileri için içsel güdü ölçeği (SSİİGÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. International Journal of Human Sciences, 2014; (11) 1: 105-127.
18. Taşmektepligil MY, Çankaya S, Tunç T. Futbol taraftarı fanatiklik ölçeği. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2015; (6) 1: 41-49.
19. Türksoy A, Çiçek M, Bayansalduz M. Üç büyük kulüp futbol taraftarının sosyal kimlikleri ve şiddete bakış açıları. İ.Ü. Spor Bilim Dergisi, 2003; (11) 3: 94-99.
20. Salman GG, Giray C. Bireylerin futbol taraftarı olmasını etkileyen güdüler ile sadakat arasındaki ilişki: Fenerbahçe taraftarları üzerine bir uygulama. Öneri, 2010; (9) 33: 89-97.
21. Koçer M. Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012; (32) 1: 111-135.
22. Gencer RT, Kiremitçi O, Aycan A, Demiray E, Unutmaz V. Profesyonel futbol takımı seyircilerinin spor tüketimine yönelik güdüleri ve bağlılık noktaları arasındaki ilişki. Ege Academic Review, Special Issue, 2012; (12): 41-53.
23. Tutkun E, Taşmektepligil MY, Canba S, Acar H, Çon M. Samsunspor taraftarlarının sosyo-ekonomik özellikleri ve şiddete eğilimleri. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2012; (14) 1: 56-63.
24. Türkmen M, Yıldız K, Zekiöğlü A. Sosyolojik açıdan sporda şiddet ve çirkin tezahüratın nedenlerinin araştırılması: Manisaspur taraftarları örneği. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2013; (8) 2: 15-34.
25. Bilir P, Sangün L. (2014). Adana Demirspor ve Adanaspor futbol taraftarlarının şiddet eğilimleri. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2014; (5) 1: 56-65.
26. Wiid JA, Cant MC. Sport fan motivation: are you going to? International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 2015; (5) 1: 383-398.
27. Giray C, Girişken Y. Taraftar motivasyon faktörlerinin davranışsal sadakat üzerindeki etkisi: Fenerbahçe spor kulübü örneği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015; (11) 2: 119-137.
28. Gültekin H, Soyer F. Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2010; (7) 1: 1219-1243.
29. Yaşar Y. 6222 sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun'un 18'inci maddesinde yer alan "seyirden yasaklanma" ile "seyirden yasaklama" tedbirleri. Mühf – Had, 2013; (19) 1: 3-38.
30. Ümit O. 6222 Sayılı Kanun'un " Spor alanlarında taşkınlık yapılması ve tesislere zarar verilmesi" ile ilgili maddesi'nin değerlendirilmesi, İstanbul Barosu Dergisi, 2013; (87) 1: 282- 318.
31. Erdem N. 6222 Sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair yasa spor hukuku ve çözüm önerileri. [Erişim tarihi: 10 Kasım 2016]. Erişim adresi: <http://www.sporhukuku.org/index.php?start=63>.
32. Üstünel R, Alkurt Z. Futbolda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi için 6222 sayılı yasanın getirdiği yeni bir uygulama: elektronik bilet ve yaşanan sorunlar, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 2015; (25) 2: 141-175.

33. Zafer H. Sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yönelik bir çare olarak seyirden yasaklama, TAAD, 2014; (5) 19: 23-52.
34. Doğan B. ve Moralı S. Futbol'da seyirci taşkınlıkları ve bunun altında yatan psiko-sosyal nedenler, Futbol: Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1999; (19) 2: 17-21.
35. Dunning E, Murphy P, Williams J. (Çev. Billur Ülkü), Sıkı futbol fanatikleri (holiganları) neden döğüşürler: Toplumsal bir tanıdan bölümler-I. Futbol: Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1998; (5) 4: 29-32.
36. TBMM Araştırma Komisyon Raporu. Spor kulüplerinin sorunları ile sporda şiddet sorununun araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi. Dönem:23, Yasama Yılı: 5 (S. Sayısı: 733) Mart 2011
37. Türkiye Futbol Federasyonu. Passolig ile Elektronik Bilet (e-bilet) devri başlıyor. [Erişim tarihi: 15 Kasım 2016]. Erişim Adresi: <http://www.tff.org/Default.aspx?pagelid=200&ftxtid=20302>.
38. Dinç SC, Demircan M. Tribünde güncel tartışma; takıma psikolojik bağlılığın passolig uygulamasına ilişkin taraftar görüşleri üzerine etkisi. CBÜ Bed Eğt Spor Bil Dergisi, 2016; (11) 2: 25-38.
39. Güner B. Türk futbolunda Taraftar şiddetinin boyutları ve taraftar şiddetini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi, 2015; (1) 1: 30-41.
40. Dal S, Odabaş İ, Suna N, Bulgan Ç, Akkaya S. Türkiye futbol süper ligi derbi maçı izleyicilerinin öfke ve saldırganlık davranışlarının incelenmesi. İstanbul Üniv. Spor Bilimleri Dergisi, 2014; (4) 1-2: 45-48.
41. Izzo, GM, Walker WJ, Munteanu C, Piotrowski P, Neulinger A, Dumitru I. Exploring soccer fans'consumer motives in four eastern european countries. Journal Of International Business Research, 2014; (13) 2: 50-65.
42. Aydın Ç, Özel ÇH. Futbol müsabakalarına izleyici olarak katılımı etkileyen güdüler: Eskişehirspor taraftarları üzerine bir ön çalışma. Erişim tarihi: 28 Ocak 2017, Erişim adresi: bildiri.anadolu.edu.tr/papers/bildirimakale/10248_b332z79.pdf
43. Girtler R. Terbiyesizliğin teorisi. (Çeviren: Medeni Beyaztaş), İstanbul: Kale Yayınları; 2006.
44. TBMM Araştırması Komisyonu (10/63, 113, 138, 179, 228) Esas Numaralı Raporu. Türk sporunda şiddet, şike, rüşvet ve haksız rekabet iddialarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi, Ankara, 2003.
45. Tanıl B, Erdoğan N. Dur tarih, vur Türkiye. Editörs T. Bora, R. Horak, W. Reiter, Futbol ve kültürü. İstanbul: İletiğim Yayınları; 2009.
46. Dever A. Futbol Taraftarlarının yeni mabedi: *Disneystat*'ların doğuşu. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2013; (5): 93-106.
47. Yarar B. Türkiye'de ataerkil kültür ile spor arasındaki ilişkiler: 1920'ler ve 1930'larda kadın ve spor. Editörs Gönül Putlar, Tahire Erman. Türkiye Kültürleri, Ankara: Tetragon yayınları, 2005.
48. Hatipoğlu D, Aydın MB. Bastır Ankaragücü: Kent, kimlik, endüstriyel futbol ve taraftarlık 1. Baskı Ankara: Epos; 2007.
49. Arıkan Y, Çelik O. Futbolda şiddet ve Polis, Polis Bilimleri Dergisi, 2007; (9) 1-4: 109-132.
50. Merlo LJ, Hong J, Cottler LB. The association between alcohol-related arrests and college football game days. Drug and Alcohol Dependence, 2010; 106: 69-71.
51. Filce R, Hall SA, Phillips D. Stadium Alcohol Management: A Best Practices Approach. International Journal of Sport Management, Recreation & Tourism, 2016; (21): 48-65.
52. Koruç Z, Bayar P, Arslan, F. Türkiye'de futbol fanatikleri: Sosyal kimlik ve şiddet. Futbol müsabakalarında terörün nedenleri ve önlenme yolları bilimsel araştırma yarışması kitabı. Ankara: Futbol Adamları Ankara şubesi Yayınları; 2004.
53. Mil Hİ, şanlı S. Sporda şiddet ve medya etkisi: Bir maçın analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2015; (14) 55: 231-247.

54. Kuru E, Var L. Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir alışma (Kırşehir İli Örneği). Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakóltesi Dergisi, 2009; (10) 2: 141-153.
55. Bilir P, Dağ Y, Abdiş N, Sangün L, Bildircin . Sporda şiddetin önlenmesine yönelik adana ili uygulamaları. Sporda şiddetin Temelleri ve Önlenmesi Yönündeki Stratejiler Sempozyumu. 6-7 Haziran Samsun, 2013; 235-244.
56. Avrupa Komisyonu, Spor Üzerine Beyaz Kitap; 2007 [Erişim tarihi: 05 Ocak 2013]. Erişim adresi: http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wp_on_sport_en.pdf.